

Kultur- og kirkedepartementet
Postboks 8030

0030 OSLO

Vår ref.
08/299-31
RATH

Arkiv
U01

Deres ref.

Vår dato
15.04.2009

”PÅ LIVETS VEI” HØRINGSUTTALELSE FRA GRAN KOMMUNE

Utgangspunkt for denne høringsuttalelsen

Gran kommune er en aktiv og stolt forvalter av Pilegrimsleden gjennom egen kommune, og er svært tilfreds med at det i utredningen ”På livets vei” er foreslått at ett av de 8 regionale pilegrimssentrene legges til Granavollen.

Gran kommunes tilnærming til den omfattende utredningen, med et i stor grad varierende detaljeringsnivå, blir å uttrykke noe overordnet om utredningens generelle grep, for så å konsentrere oss om det som berører Oppland, Gran og Granavollen spesielt.

Leden over Ringerike og Hadeland var blant de første strekningene som ble markert i forbindelse med åpningen av Pilegrimsleden mellom Oslo og Nidaros i 1997. Siden da har kirke, kommune og frivillige holdt leden i hevd og jobbet kontinuerlig med videreutvikling. Kirken i Gran har gjort et prisverdig arbeid med å stedegengjøre pilegrimstanken på Granavollen og Søsterkirkene. Sommeråpne kirker, tilrettelegging av stallkapell og pilegrimsrom med utstillinger i den gamle kirkestallen og årlige pilegrimsvandringar i samarbeid med Den kulturelle skolesekken nevnes i denne sammenheng. For Gran kommune har pilegrimstradisjonen vært naturlig reflektert både i forbindelse med lanseringen av Granavollen som Oppland Fylkes Tusenårssted, deretter i et Stedsutviklingsprosjekt (2005 – 2007) for Granavollen-området. Det pågående kulturbaserte utviklingsprosjektet, som bygger direkte på disse utredningene, definerte raskt pilegrimssatsingen som et mulig og ønsket hovedelement i det konkrete verdiskapingsarbeidet.

Oppland Fylkeskommune har vært en aktiv og drivende aktør i pilegrimsarbeidet i mange år. Det har derfor vært naturlig å utvikle egne ideer i nær dialog med relevante fagmiljøer i fylkeskommunen, og da spesielt utviklingsprosjektet rundt Dale-Gudbrands Gard og Pilotprosjekt Pilegrimsledens koordinator i Oppland. Tenkning og idégrunnlag er derfor i stor grad sammenfallende, noe som gjør at *Gran kommune vil uttrykke en generell tilslutning til alle vesentlige kommentarer i høringsuttalelsen fra Pilotprosjekt Pilegrimsleden.*

Overordnede grep

Ideologi

Gran kommune støtter ideen om en offensiv og bredt anlagt satsing basert på en vid og fornyet tolkning av Pilegrimstradisjonen. Dette rommer religiøsitet, livssyn, kirke så vel som kulturhistorie, kulturminnevern, natur, landskap, folkehelse og grønn turisme. Satsningens viktigste suksesskriterium ligger trolig i at man lykkes med *å forene pilegrimsvandring på leden og vandring på Pilegrimsleden*. Det som forener må ha fokus, samtidig som det er rom for et fruktbart mangfold av motivasjoner for deltagelse.

Det bør jobbes videre med å definere og ordlegge en slik ideologisk oppskrivning av Pilegrimstradisjonen. I forbindelse med planene om et pilegrimssenter på Granavollen har Gran kommune invitert en gruppe bestående av en teolog/ kirkekunstner, en kunstviter, en historiker og en filosof til å bistå oss i vår tilnærming. Med dette som bakgrunn bidrar vi gjerne i en videre presisering av det nye Pilegrimsfundamentet.

På samme måte virker det nødvendig å utdype og presisere hva begrepet Olavstradisjon rommer. Hva vil man med Olavstradisjonen i dag? Hva er det vi ønsker å formidle og videreutvikle – og hvordan?

Ambisjonsnivå – generell støtte

Rapporten legger opp til et ambisiøst nivå for en fornyet pilegrimssatsing som Gran kommune gir sin prinsipielle tilslutning til. Vår oppfatning er at en slik systematisk og offensiv satsing som det legges opp til er en forutsetning for å lykkes på sikt. Potensialet for at dette ambisjonsnivået kan utløse en verdiskaping utover det beskrevne, med verdi for mennesker og lokalsamfunn i store deler av landet, virker åpenbart med bakgrunn i den allerede eksisterende aktivitet og engasjement som er beskrevet i utredningen.

Om det organisatoriske grepet – nasjonalt senter og nettverk med regionale sentra

Gran kommune støtter helhjertet lanseringen av en modell med et nasjonalt senter i Nidaros og sentralt plasserte regionale sentra knyttet sammen i et nettverk, slik det er beskrevet i rapporten. Balansegangen mellom forpliktende samarbeid om fellesoppgaver og rom for utvikling av hvert senters særpreg synes viktig. Modellen oppfattes som et vesentlig nytt element for å sikre koordinert og varig drift og utvikling. Vi vil samtidig understreke betydningen av at sentrene ikke tar over, men bygger på og understøtter eksisterende engasjement inkl. frivillighet.

Ansvars og oppgavefordeling. Retningslinjer

Utredningen peker på det mangfoldet av aktører som allerede er engasjert i pilegrimssatsingen. Det må være et overordnet mål for den videre satsingen at alle disse beholder sitt engasjement og finner sin plass i helheten. Ut fra det vi kan se må det da til en omfattende gjennomgang og klargjøring av ansvars- og rollefordeling. Målet må være at alle blir trygge på sitt handlingsrom og at effektiv ressursutnyttelse sikres. Denne gjennomgangen virker nødvendig på nær sagt alle nivå; Mellom Departementer og mellom Departementer - Riksantikvar - Nasjonalt senter. Nasjonalt senter - Regionale sentra Regionale sentra – Fylkeskommuner – Kommuner - Kirke Pilotprosjektet – Pilegrimssentrene (overlappinger) Nasjonalt senter – Innovasjon Norge/ Regionale sentre og Reiselivsorganisasjoner Pilegrimssentrene og Frivillige organisasjoner Daglige ledere - Pilegrimsprester

Økonomi

Gran kommune gir sin tilslutning til hovedgrepene i foreslått finansieringsmodell. En finansiering for oppbygging og drift av Pilegrimssentrene basert på knutepunktprinsippet med 60 – 20 -20 er etter vårt syn et godt og nødvendige grep. De mange kulturhistoriske verdiene som finnes i forbindelse med leden og de foreslåtte sentrene er så store at lokalsamfunnene i beste fall klarer å ta vare på dem, men få eller ingen har ressurser til å ta ut potensialet disse samlet representerer. Mulighetene ligger i det ambisjonsnivået og den finansieringsmodellen som her er foreslått. Gran kommune tar som en forutsetning at de foreslåtte beløp/ nivå kommer i tillegg til den innsatsen og ressursbruken som kommuner, fylker og andre i dag bruker på skjøtsel av leden. Hvis de foreslåtte driftsmidlene til sentrene skal gå til dette blir det ikke tilstrekkelig økonomi til supplerende og nytt innhold.

Ideen om et utviklingsfond virker like adekvat, men dette må etter vårt syn utredes nærmere. Hva fondet skal brukes til, hvem som kan søke og hvem som skal forvalte er blant vesentlige spørsmål som ikke er besvart.

Gran kommune finner det også vanskelig å kommentere Opplysningsvesenets Fonds foreslåtte eierrolle fordi denne virker for unyansert og lite utredet. Det bør åpnes for ulike eierskap og eiersammenslutninger tilpasset de faktiske forhold og behov, og i dette bildet oppleves OVF som en naturlig aktør.

Informasjon

Gran kommune støtter forslaget om at det nasjonale senteret får ansvar for den overordnede informasjonsstrategien, med de regionale sentrene som medaktører i distribusjon og utøvelse. De regionale sentrene bør ha ansvar for å viderefremme informasjon og relevant materiell til alle aktører innen sin definerte geografiske ansvarssone.

Utredningen vektlegger etter vårt syn moderne informasjonskanaler for lite. Internett er selvsagt, og her er det naturlig å videreutvikle nettstedet www.pilegrim.info. GPS teknologi kan vise seg enda mer relevant etter hvert som utbredelsen blir mer allmenn.

I den grad eksisterende håndbøker og brosjyrer skal revideres og oversettes for ny utgivelse må alle godkjente leder innlemmes. Sett fra vårt ståsted betyr det at Vestleden (over Ringerike, Hadeland og Toten) presenteres like fyldig som Østleden over Hamar.

Andre forhold

Utredningen påpeker behovet for et tilstrekkelig utbygd tilbud for overnatting. Dette støttes, men det er også viktig at tilbudene er varierte med hensyn til kvalitet og pris. En fornyet og vid tolkning av Pilegrimsmotivet skal tiltrekke seg mennesker med ulike ønsker og behov. Erfaringen med at mange velger å vandre kortere deler av leden understreker dette behovet for allsidighet i tilbud. Det faktum at leden mange steder har lange strekninger uten servicetilbud gjør at sentrene og overnattingstilbudene ikke bare må tilby informasjon og seng, men og medisinsk basisutstyr og et mattilbud, turproviant og drikke.

Pilotprosjekt Pilegrimsleden er tiltenkt en sentral utførerrolle for iverksettelse av mange av de foreslåtte tiltakene som har å gjøre med skjøtsel og verdiskaping langs leden. Det er viktig at dette Pilotprosjektet videreføres til dette ansvarsområdet er fordelt og pilegrimssentrene er i stand til å overta mange av oppgavene.

Spesifikt om Oppland og Gran.

Opplands rolle

Oppland fylkeskommune og Hamar Bispedømme har vært aktive aktører i de siste 15 års pilegrimssatsing. Selv om vi gir vår fulle støtte til forslaget om at det nasjonale senteret bør ligge i Trondheim, og at Nidaros er det selvfølgelig Pilegrimsmålet, mener vi utredningen samlet sett kan virke for Trøndelagsorientert. Bedre balanse bør tilstrebes både for å reflektere den reelle situasjon, men og for å få uttelling for det brede engasjementet som finnes, blant annet i Oppland. Ett kraftfullt og viktig Pilegrimssenter ved Nidaros er avhengig av sterke og markante miljøer på vegen fram.

Det er de siste årene utviklet et nært og fruktbart samarbeid mellom to av de foreslåtte pilegrimssentrene i Oppland; Dale-Gudbrands gard og Granavollen. Dette er et samarbeid vi vil videreutvikle framover. Vi ser det som ønskelig at den videre utviklingen av regionale pilegrimssentra fra ide til virkelighet skjer i nær dialog sentrene i mellom.

Pilegrimsleden over Ringerike og Hadeland

Pilegrimsleden på vestsida av Mjøsa må presenteres og dokumenteres like godt som leden på østsida i alt informasjonsmateriell, noe som av ulike årsaker ikke har vært tilfelle de siste årene. Under denne forutsetning støttes forslaget om Skibladder som pilegrimsbåt og dermed et tredje trasévalg i Mjøsregionen.

Gran kommune ønsker å understreke at leden over Ringerike og Hadeland er en historisk viktig ferdselsåre som mer eller mindre har vært holdt i hevd i daglig bruk. Gjennom store deler av Gran kommune beholdt "gammelveg"- preget. Over Granavollen går man på en middelalderveg og opplevelsen av autentisitet er sterk. Vi ønsker også å betone at Granavollen ikke bare er et sted langsetter en lineær linje fra Tønsberg og Oslo til Nidaros, men en akse hvor ulike pilegrimsleder samles; Fra Oslo (både over Bønsnes på Ringerike og via Nittedal og Lunner), fra Stavanger (over Eidfjord og Røldal), fra Bergen (Den gamle Kongevei over Vossevangen), til Hamar (over Mjøsa i båt) og til Nidaros over Dale-Gudbrands gard og Dovre.

I Gran kommune finner vi tre av seks middelalderkirker langs leden i Oppland. De mange gravhaugene vitner om svært tidlig bosetting i området og i sagn og sagaer er mang en vikingkonges navn knyttet til Gran. Olav Trygvasson som sies å være født på Kongeøya i Randsfjorden, Halvdan Svarte som druknet i Røykenvik og Harald Hårfagre som forelsket seg så inderlig i Snøfrid fra Gamme. Når vi legger til at Olav den Hellige vokste opp på Ringerike, mener vi å ha understøttet at den vestre leden fra Oslo mot Gudbrandsdalen må betones sterkere enn det som til nå har vært tilfelle.

Pilegrimssenter og Granavollen

I det store og hele støtter Gran kommune utredningens presentasjon av de regionale pilegrimssentraenes mulige roller. Sentrene må både ha et avklart medansvar i den samlede pilegrimssatsingen, men og ut fra egne forutsetninger utvikle sine særpreg, sin nisje. Slik kan vi få den samlende bredden, den kraften og synligheten pilegrimssatsingen trenger.

Vi foreslår at de det lages en geografisk inndeling av leden som fastslår hvilken strekning de enkelte sentraene har et særskilt ansvar for. Vi ser for oss at det regionale senteret i stor grad koordinerer og står ansvarlig for kommunikasjon og oppfølging av kontaktpersoner i de berørte kommunene, overnattingsbedrifter og andre relaterte næringer langs sin del av leden. Stimulering og koordinering av frivillighet hører naturlig til dette ansvaret. For Granavollen pilegrimssenter kan det være naturlig å overta ansvaret fra senteret i Oslo ved Bønsnes på

Ringerike og til Lillehammer der Dale-Gudbrands gard overtar. Det er det viktig at ansvars- og rollefordeling mellom senteret, kommuner og fylkeskommune avklares.

Gran støtter forslaget til ambisjonsnivå som antydes ved et foreslått stillingsbehov på 2,5 stilling, hvorav den halve som Pilegrimsprest. Selv om det overlates til det enkelte senter å definere hvilke behov og kompetanse de øvrige stillingene skal dekke, må det defineres nærmere noen funksjoner disse stillingene må fylle av hensyn til helheten.

I tråd med det som er foreslått i utredningen ønsker Granavollen å utvikle en møteplass for vandringstradisjoner, historieformidling, kunst og kirke. Pilegrimssenterets profil harmonerer med de øvrige utviklingsplaner for Granavollen og det omkringliggende kulturlandskap. Intensjonen er at disse satsingene skal understøtte og berike hverandre gjensidig. Vi har arbeidet videre etter at ”På livets vei” ble lagt fram, og ser nå konturene av et mer presist innholdskonsept. I dette tungt historie området ønsker vi bevisst å la de unge stemmer komme til ordet, blant annet ved kunstsatsingen. I dynamikken mellom historisk og ungt, kirkelig og profant vil vi tilrettelegge for at nye ideer, ny erkjennelse og nye muligheter kan avfødtes.

Granavollen er så heldig å ha et Gjæstgiveri fra 1716 i sin midte. En prioritert oppgave er å sikre fortsatt drift av dette unike stedet når nåværende eier snart ønsker å slutte. Vi har dialog med Opplysningsvesenets Fond om mulighet for kjøp og håper på en positiv avklaring.

Appendix

Som møteplass helt fra hedensk tid har Granavollen har en sterk posisjon på Hadeland. Mange og sterke eierforhold, stolthet, samhold og motivasjon for å bidra og delta i en stor nasjonal satsing – samtidig som vi utvikler egne verdier er den tenkning som preger Grans innstilling til det bebudede Pilegrimsløftet. Vi håper å få lov til å delta med full kraft i videre tilrettelegging og effektivering av dette svært ambisiøse og kjærkomne prosjektet.

For Gran kommune
Prosjekt Kulturbasert Verdiskaping Granavollen

Berit Halvorsen
Assisterende rådmann
Leder av styringsgruppa

Randi Thorsen
Prosjektleder

Vedlegg: Delegeringsvedtak fra Gran kommunestyre